

Цоя С. Русский институт университетских знаний в межвоенной Латвии // SEMINARIUM HORTUS HUMANITATIS. Альманах. – Вып. XXXII. – Рига, 2009. – С. 18–200; Филей А. Борис Шалфеев // Русские Латвии. – Режим доступа: <http://www.russkije.lv/ru/lib/read/b-shalfeyev.html>. – Назва з екрана.

С. Л. Кузьміна

ШАРАЇВСЬКИЙ (ШАРАЄВСЬКИЙ)

Нестор Андрійович [рос. Шараевский Нестор Андреевич] (13[25].10.1862–29.10.1929), протоієрей РПЦ, архієпископ УАПЦ, випускник КДА – церк. і громадський діяч, педагог, перекладач.

Нар. у с. Худоліївка Чигиринського пов. Київ. губ. (нині – Чигиринського р-ну Черкас. обл.) у сім'ї псаломщика місцевої Свято-Параскевіївської церкви. Після закінчення Черкас. ДУ (1875–80) та КДС (1880–87) навчався у КДА (1887–91), де здобув ступ. канд. богослов'я (ухвалу Ради КДА від 22.06.1891 затверджено митрополитом Київським і Галицьким *Платоном* (Городецьким) 08.07.1891). Рукопис канд. твору Ш. «Религиозно-нравственное состояние населения Восточной Римской империи по творениям Св. Иоанна Златоуста», визнаного Радою КДА на підставі рецензій доц. А. І. *Булгакова* і проф. О. В. *Розова* задовільним, зберігається у ІР НБУВ. За характеристикою однокурсника В. П. *Рибінського* (згодом – професора КДА), у студентські роки Ш. вирізнявся душевністю і веселою вдачею, та й «за здібностями був далеко не останнім». Однак належного сумління до занять не виявляв, за що отримав від проф. М. І. *Петрова* прізвисько «Нестор-не-книжний».

Закінчивши академ. курс, одружився. 23.08.1891 обійняв посаду законовчителя чол. гімназії та жін. прогімназії м. Златополя Чигиринського пов. Київ. губ. (нині – входить до м. Новомиргорода Кіровоград. обл.). Невдовзі прийняв свящ. сан: 14.09.1891 єпископом Канівським *Сильвестром* (Малеванським) був висвячений на диякона, 15.09.1891 – на ієрея. Священницьке служіння звершував у Свято-Миколаїв-

ському храмі при Златопільській чол. гімназії.

З 12.08.1895 перейшов на посаду настоятеля Свято-Вознесенської церкви залізничної станції Казатин Бердичівського пов. Київ. губ. (нині – м. Козятин, адм. центр Козятинського р-ну Вінниць. обл.). Був постійним членом Бердичівського відділення Київ. єпархіальної училищної ради (з 12.09.1896) та місіонером Бердичівського округу (з 10.08.1899).

З 10.10.1899 служив законовчителем чол. та жін. гімназій у м. Біла Церква Васильківського пов. Київ. губ. (нині – адм. центр Білоцерківського р-ну Київ. обл.). Одночасно обіймав посаду настоятеля храму в ім'я Св. апостолів Архипа та Филимона при чол. гімназії. У 1904 обраний почесним членом Васильківського відділення Київ. єпархіальної училищної ради. У 1905–08 очолював Раду Білоцерківського Свято-Олександрівського братства.

У серпні 1910 переїхав до Києва, де обійняв посади законовчителя чол. гімназії М. А. *Стельмашенка* (01.09.1910–25.06.1912) та священика її домової Свято-Олексіївської церкви (17.12.1910–21.02.1914). З 25.06.1912 служив законовчителем 6-ї гімназії. У червні 1913 – лютому 1914 обіймав також посаду настоятеля Свято-Покровської церкви при Маріїнській общині Червоного Хреста та викладав Закон Божий на Підготовчих курсах сестер милосердя, що діяли при общині. «За службу по военному и гражданскому ведомствам» 06.05.1913 нагороджений орденом Св. Анни 3-го ступ. «За заслуги по духовному ведомству» 06.05.1915 піднесений до сану протоієрея.

Входив до складу членів Київ. релігійно-просвітницького тов-ва (з 29.01.1916 – почесний член) та Київ. Свято-Володимирського братства. Виступав на їхніх засіданнях (деякі з доповідей Ш. вийшли друком окремими брошурами); провадив тематичні духовні бесіди із віруючими після богослужінь.

митрополита Київського і всієї Русі УАПЦ Миколи Борецького не отримав належної підтримки соборян (першим заступником митрополита став архієпископ Йосиф Оксі-к, другим – єпископ Костянтин Малюшке-вич). До нового складу Президії Всеукр. правосл. церк. ради кандидатуру Ш. запропо-новано не було.

Після Собору мусив відійти від справ. Поживав вік, потерпаючи від хвороб і нужденності й, за словами Василя Липківського, з повним зневір'ї на всіх і все».

Помер у Києві на 68-му році життя. Похований в огорожі Софійського собору біля вхід. стіни храму. У 1934 надгробну плиту було знято, могилу Ш. забруковано.

У фонді 3984 ЦДАВОУ (Українська Автокефальна Церква. Відділ керівничий) зберегається значна кількість матеріалів, що характеризують діяльність Ш. як однієї з ключових постатей в історії УАПЦ.

Осн. тв.: Руководственное указание о чтении Апостола и Евангелия на литургиях в недели месяца декабря (1901 года) и января (1902 года) // КЕВ. – 1901. – № 23. – Ч. неофиц. – С. 1039–1042; К десятилетию деятельности Белоцерковского православного братства // Там само. – 1904. – № 28. – Ч. неофиц. – С. 675–700; № 29. – Ч. неофиц. – С. 698–700; № 30. – Ч. неофиц. – С. 724–727; Освящение нового храма в селе архомовке Сквирского уезда // Там само. – 1907. – № 40. – Ч. неофиц. – С. 950–956; № 42. – Ч. неофиц. – С. 1004–1005; К вопросу о единении Церкви и школы // Там само. – 1910. – № 46. – Ч. неофиц. – С. 1120–1124; Мысли о. Иоанна Кронштадтского о вере и жизни христианской. (Параллель между о. Иоанном Кронштадтским и гр. Л. Н. Толстым). – К., 1911. – 44 с.; В страхе Божьем. – К., 1911. – 10 с.; Патриотический подвиг Кочубея и Искры. – К., 1911. – 4 с.; Каталог по делу богословия фундаментальной и ученической библиотеки Киевской VI гимназии. – К., 1913. – XXII с.; Необходимость открытия Синодального училища церковного пения в г. Киеве // КЕВ. – 1913. – № 47. – Ч. неофиц. – С. 1192–1195; № 48. – Ч. неофиц. – С. 1224–1228; Опасная болезнь русской семьи. – К., 1913. – 8 с.; Примерный каталог по предмету Закона Божия для библиотек средних учебных заведений. – К., 1913. – 1 с.; Добрый пастырь в настоящее время // Прибл. Введ. – 1914. – № 34. – С. 1513–1515; Развал русской семьи. – Почаев, 1913. – 7 с.; Счастья Родине // Киевнин. – 1917. – № 1 (1 січня). – С. 2; «Религия и школа», журнал по вопросам законоучительства // КЕВ. – 1917. – № 42–43. – Ч. офиц. – С. 339–341; Діло Церкви вистової // Церква й життя. – 1927. – Ч. 2–3. – С. 133–

138; Христос воскрес // Там само. – 1928. – Ч. 1 (6). – С. 4–5.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – № 2287; Ф. 304. – № 1242; Наук. архів Ін-ту археології НАН України. – Ф. ВУАК. – № 410/8; Наук. архів. фонди рукописів і фонозаписів Ін-ту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. – Ф. 13–3. – Спр. 105; ЦДАВОУ. – Ф. 1071. – Оп. 1. – Спр. 219, 411; Ф. 1072. – Оп. 1. – Спр. 83; Ф. 3984. – Оп. 3; ЦДІАУК. – Ф. 127. – Оп. 798. – Спр. 680; Ф. 711. – Оп. 3. – Спр. 2043.

Опубл. дж.: Список училищных воспитанников, принятых в 1 класс Киевской духовной семинарии ... в июне 1880 года // КЕВ. – 1880. – № 29. – Ч. офиц. – С. 4; Разрядный список учеников Киевской духовной семинарии, составленный после годичных испытаний в Педагогическом собрании Правления семинарии 26 июня 1887 года // Там само. – 1887. – № 25. – Ч. офиц. – С. 472; Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1890–1891 учебный год. – К., 1891. – С. 354–356, 364–365, 368–369; Епархиальные известия // КЕВ. – 1899. – № 21. – Ч. офиц. – С. 276–277; Отчет о деятельности Киевского губернского отдела Союза русского народа за 1911 г. // Мирный труд. – 1913. – № 3. – С. 188–189; Отчет о деятельности комиссии по устройству народных чтений при Киевском губернском отделе Союза русского народа за 1910 г. // Там само. – С. 203; Высочайшие награды // ЦВед. – 1913. – № 18–19. – С. 211; 1915. – № 18–19. – С. 199; Венок на могилу высокопреосвященного митрополита Владимира († 25 января 1918 г.) / [под ред. прот. Ф. И. Титова]. – К., 1918. – С. 30–32; Матеріали до історії УАПЦ / передм. М. Мороза // Церква й життя. – 1928. – Ч. 2 (7). – С. 127–135; Архієпископ Нестор Шараївський // Бюлетень Благовісництва й Краєвої Ради УАПЦ в Західній Німеччині. – 1956. – № 4 (14). – С. 2–6; Лист архієпископа Нестора Шараївського до Є. В. Бачинського // Там само. – С. 6–8; Явдась М. Українська Автокефальна Православна Церква : документи для історії Української Автокефальної Православної Церкви. – Мюнхен; Інгольштадт, 1956. – С. 54–56; Мартирологія Українських Церков : у 4 т. – Т. 1 : Українська Православна Церква : документи, матеріали, християнський самвидав України / упоряд. і ред. О. Зінкевич, О. Воронин. – Торонто; Балтимор, 1987. – С. 56, 57, 60, 89, 102, 104, 116, 117, 119, 136, 167, 245, 251, 258, 260, 264, 292, 304, 315, 320, 323, 331, 336, 344, 347, 389, 446, 456, 491, 597, 663, 664, 900, 902, 994, 1004, 1010, 1013, 1017, 1019, 1023, 1024, 1026, 1032, 1038, 1097; Єфремов С. Щоденники. 1923–1929. – К., 1997. – С. 533–534; Рибінський В. П. До історії Київської духовної академії. Курс 1887–1891 рр. Спогади // Хроніка 2000. – № 17–18. – К., 1997. – С. 175–177; Перший Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 14–30 жовтня 1921 року : документи і матеріали / упоряд. Г. М. Михайличенко, Л. Б. Пилявець, І. М. Преловська. – К.; Львів, 1999. – С. 37–38, 42, 51–52, 82, 84, 86, 108, 203–204, 267–270, 272–273, 279, 297, 299–300, 311, 315, 361, 372, 396, 411, 458, 462, 474, 479, 481, 486, 490, 492, 493, 495, 499, 513, 529; Репресована УАПЦ: Політичні репресії проти священників Української Православної

Автокефальної Церкви (1919–1938) : за документами Галузевого державного архіву Служби безпеки України // 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. – 2005. – № 1/2 (24/25). – С. 93, 94, 95, 98, 107; 2006. – № 1/2 (26/27). – С. 71, 327–328; Другий Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 17–30 жовтня 1927 року : документи і матеріали / упоряд. С. І. Білокінь, І. М. Преловська, І. М. Старовойтенко. – К., 2007. – С. 20, 25, 26, 28, 31, 32, 59, 65, 66, 72, 73, 77, 80, 82, 85, 88, 89, 92, 96, 97, 98, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 112, 114, 115, 123, 131, 134, 136, 139, 140, 141, 143, 146, 166, 178, 179, 182, 184, 196, 206, 229, 238, 250, 259, 260, 269, 271, 273, 284, 294, 295, 296, 303, 312, 314, 316, 317, 318, 319, 358, 396, 397, 436, 437, 438, 439, 441, 442, 444, 450, 451, 452, 460, 461, 465, 466, 468, 473, 474, 518, 538, 594, 628, 632, 633, 634, 635, 646, 651.

Літ.: Липківський В., митр. Історія Української Православної Церкви. Розділ VII: Відродження Української Церкви / із вступом і замітками протопресвіта. С. В. Савчука. – Вінніпег, 1961. – С. 16, 41, 42, 85–86, 88–89, 110, 131, 146, 149, 157, 166; Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. – Т. IV : XX ст. – Ч. 1. – Нью-Йорк; Бавнд Брук, 1961. – С. 18, 72, 74, 77, 85, 116, 125, 136, 140, 141, 146, 147, 154, 159, 162, 165, 166, 169, 170, 173, 192, 194, 198, 199, 202, 205, 206, 208, 210, 214, 224, 230, 231, 235, 250, 256, 257, 267, 281, 285, 334, 335; Ульяновський В. Церква в Українській Державі 1917–1920 рр. (доба Української Центральної Ради). – К., 1997. – С. 28, 62, 144, 146; Він же. Церква в Українській Державі 1917–1920 рр. (доба Гетьманату Павла Скоропадського). – К., 1997. – С. 60, 83, 117, 186; Ігнатуша О. М. Шараївський Нестор // Довідник з історії України : в 3 т. / за ред. І. З. Підкови, Р. М. Шуста. – Т. 3. – К., 1999. – С. 600; Преловська І. М. Поховання на території Софії Київської у XX столітті // Нікітенко Н. Під покровом Святої Софії: Некрополь Софійського собору в Києві. – К., 2000. – С. 79–82; Вона ж. Архієпископ УАПЦ Нестор Шараївський (короткий біографічний нарис) // Вісник Укр. товариства охорони пам'яток історії та культури. – К., 2001. – № 1 (5). – С. 63–67; Вона ж. Джерела з історії Української Автокефальної Православної Церкви (1921–1930) – Української Православної Церкви (1930–1939). – К., 2013. – С. 35, 85, 98, 106, 109, 110, 181, 182, 207, 248, 255, 261, 267, 279, 282, 285, 292–296, 303, 304, 353, 366, 375, 384, 410, 412, 419–422, 425, 427, 428, 430, 433, 434, 448, 452, 454, 492, 518, 561; Кальченко Т. В. Киевский клуб русских националистов. Историческая энциклопедия. – К., 2008. – С. 356–363; Перерва В. С. Історія шкільництва в містах і селах Київщини XIX – початку XX ст. – Біла Церква, 2008. – С. 33–34; Бонь О. Поховання архієпископа Нестора Шараївського // Пам'ятки України: історія та культура. – 2013. – № 3. – С. 64–71.

М. Л. Ткачук

ШЕПЧЕНКО Костянтин Дмитрович [рос. Шепченко Константин Дмитриевич] (22.10[03.11].1866–09.04.1939), протоієрей, випускник КДА – священнослужитель РПЦ, церк. діяч і педагог.

Нар. у м-ку Зятківці Гайсинського пов. Подільської губ. (нині – село в Гайсинському р-ні Вінниць. обл.) у сім'ї священника. Після закінчення Подільської ДС (1880–86, м. Кам'янець-Подільськ – нині м. Кам'янець-Подільський Хмельн. обл.) навчався у КДА (1886–90), де отримав ступ. канд. богослов'я та право на здобуття ступ. магістра на підставі захисту друкованої дис. без додаткових іспитів (ухвалу Ради КДА від 12.06.1890 затверджено митрополитом Київським і Галицьким Платоном (Городецьким) 20.06.1890). Рукопис канд. твору Ш. «Древнерусские пасторские послания по XV в. включительно», визнаного Радою КДА на підставі рецензій проф. В. М. Малініна та проф. М. І. Петрова «очень хорошим», зберігається у ІР НБУВ.

Після закінчення КДА з 17.08.1890 призначений викладачем рос. мови і словесності Подільського жін. уч-ща духовного відомства. 18.10.1890 був обраний дійсним членом Подільського єпархіального історико-стат. ком-ту.

26.09.1891 переведений на посаду викладача Св. Письма Волин. ДС (м. Кременець, нині – райцентр Терноп. обл.). З 10.09.1892 викладав також євр. мову. На службі в семінарії певний час виконував обов'язки помічника інспектора (15.12.1891–11.05.1892; 16.02–01.06.1893) та члена Розпорядчих і Пед. зборів (липень – серпень 1893).

Одружившись, вирішив перейти на єпархіальну службу. 18.01.1894 був призначений на посаду священника церкви в ім'я Св. архістратига Михаїла м. Житомира (нині – Свято-Михайлівський кафедральний собор УПЦ Київ. Патріархату). 20.02.1894 рукопокладений у сан ієрея. З 28.02.1894 виконував обов'язки члена Волин. духовної консисторії; указом Св. Синоду від 28.04.1894 затверджений на цій посаді. Того ж року увійшов до складу Волин. єпархіального попечительства (з 14.05.1894) та Волин. єпархіальної училищної ради (з 16.11.1894). З 20.11.1896 обіймав також посаду законовчителя Житомир. 2-ї жін. гімназії.